

աջ և ձախ ձեռներով բռնած՝ ղեկավարում է գործիքը: Մաճի հիմքի մոտ առա-
տամին միանում է երկար բազուկը, որը շարժական է, կարող է մի փոքր
բարձրանալ և իջնել՝ լայնացնելով կամ նեղացնելով առատամի հետ կազմող
անկյունը, նայելով, թե որքան խորը պիտի ակոսի խօփը: Մեկ անգամ սարք-
ված անկյունը անփոփոխ պահելու համար առատամի վրա, առատամի եր-
կու՝ սուր և բուժ ծայրերից հավասար հեռավորությամբ կանգնեցրած է բուրձը՝
որոշ բարձրության վրա փորած ծակերով: Այս ծակերի մեջ անց են կացվում
թրթի գնդաներ՝ փոքրիկ ձողիկներ, բազուկը ցանկալի բարձրության վրա ամ-
րացնելու համար: Բազուկի միջի մասում քառանկյունի նեղ ծակը՝ պօրտի
տեղը կտրված է նրա համար, որ մեջը ամրացվի այդ ծակի հաստությանը
համապատասխանող փայտե կտորը՝ պօրտը, իսկ ծայրին ավելի մոտ կտրված
են երկու կօրծավարի ծակերը, որոնք կօրծավար կոչվող փայտիկներ անցկաց-
նելու համար են: Մաճի հիմքում առատամի վրա բազուկի տակ, դեպի աջ և
ձախ, շեղ ամրացված են անգամներ: Կօրծավարի վրա ձգվում է փայտե օղակ՝
բօսա՝: Նրա օգնությամբ կաշվե ջօլավ՝ փոկով ամրացվում է առաջին զույգ
եզների լուծը: Պօրտի տեղից կապվում է երկաթե շղթան, երկար զինջիլը,
որից քաշում են երկրորդ և երրորդ լուծ եզները: Ալաթին երբեմն լծվում են
առջևից նաև չորրորդ զույգ եզներ: Առաջին զույգ եզները կոչվում են ամբուլ
կամ ամբլայեզներ⁴. երկրորդը՝ ուսածէբ, միջի յեզներ կամ միջի ջուխայեզներ,
երրորդը՝ առաջիկ կամ ըոչնայեզներ. չորրորդը՝ մրդրատօն կամ մարթուակ:
Սովորաբար լծվում են երեք զույգ⁵: Եզները լծած, կազմ ու պատրաստ արորը
կոչվում է վէսկի⁷, մի բառ, որը ոմանք համարում են վէցկի, այսինքն վեց
ևզը լծած արուբի բառի աղավաղում:

Մաճկալին Բեխ գյուղում ասում են ունչպար: Եզներ քշողը հօտաղ է, թփեր
հեռացնողը՝ ֆօլ անող, թօխրայօլ մեծ ճումերն ու խոստակները ջարդողը՝
թօխրատու:

Քանի որ ոչ ոք չէր ունենում և՛ արոր, և՛ անհրաժեշտ թվով լծկան, մի
քանի հողատերեր միանում էին արորով ու եզներով և ամբողջ վարի ժամա-
նակաշրջանում դառնում էին վէսկի-հրեզերներ: Այդ հրակաշուրթյան⁸ կամ
հրկշվէի⁹ ժամանակամիջոցը բաժանվում էր մասնակիցների միջև ըստ նրանց
եզների թվի, արորը հաշվելով մի եզը¹⁰: Եզ չունեցողը դառնում էր ճրպօտ
հօտաղ, որը մեծ մասամբ զբաղված էր լինում վարը թոխրելով: Բանվորները
կերակրվում էին վարի ժամանակ այն մասնակցի հաշվին, ում հողաբաժինը
վարում էին: Տոն օրերին կերակրվում էին իրենց հաշվին, իսկ գիշերվա հո-
վիվը՝ խօփի, զնջիլի և ջօլօթի տիրոջ հաշվին:

Սերմացուն փոխ առնել չէր կարելի: Պետք էր անպատճառ փողով գնվեր:
Միայն սերմով մասնակցել նույնպես թույլ չէր տրվում: Անպատճառ պետք էր
աշխատանքով ևս մասնակցել, թեկուզ որպես թօխրատու:

⁴ Սրսիանում՝ կանդրիվ:

⁵ Արծվանիկում՝ բմբլա:

⁶ Բռնակոթ:

⁷ Արծվանիկ:

⁸ Լեռնային Ղարաբաղ:

⁹ Կապան:

¹⁰ Իսկ եթե զուժանով էին վարում, զուժանին հաշվում էին 6 օր (մանկալավ), մեկ եզանը՝
մեկ օր, մեկ մարդուն՝ 2 օր (Բռնակոթ):